

Meninger

Sikkerhetspolitikk

Debatt

Per Martin Norheim-Martinsen

Professor i samfunnssikkerhet og europeisk politikk. Dekan. NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet).

EU-medlemskap vil svekke Norges sikkerhet

Fra et sikkerhetspolitisk ståsted er Norge best tjent med å stå utenfor EU.

Før jeg forklarer hvorfor: Jeg har som fagperson forsket i over 20 år på den felles sikkerhets- og forsvarspolitikken i EU, hvor jeg har argumentert for fortsatt utvikling og for at Norge har et aktivt ansvar. Den senere tids hendelser har fått meg til å snu i spørsmålet om norsk EU-medlemskap.

I den nåværende situasjonen ville et norsk EU-medlemskap antagelig svekke forholdet til vår viktigste alliansepartner USA, uten at vi har et alternativ klart. Det kan vi ikke ta sjansen på.

Vil ikke gi sikkerheten vi er ute etter. Utenriksminister Espen Barth Eide (Ap) konkluderte denne uken til Stortinget med at det ikke er ønskelig med en ny EU-debatt nå, men at det er viktig å styrke tilknytningen til EU på forsvars- og sikkerhetsfeltet.

Andre tar til orde for at Norge bør gå inn i EU for å etablere et alternativ til Nato, blant andre Venstre-leder Guri Melby og flere fremstående EU-forskere. Med truselen fra Russland og en amerikansk administrasjon som gjør sitt beste for å skape usikkerhet om USAs forsvarsforpliktelser i Europa, er det forståelig.

Men å gå inn i EU nå eller i overskuelig fremtid vil ikke gi oss den sikkerheten vi er ute etter. Snarere tvert imot.

Den senere tids hendelser har fått meg til å snu i spørsmålet om norsk EU-medlemskap

◉ I den nåværende situasjonen ville et norsk EU-medlemskap antagelig svekke forholdet til vår viktigste alliansepartner USA, uten at vi har et alternativ klart. Det kan vi ikke ta sjansen på, skriver innleggsforfatteren. Bildet: Jonas Gahr Støre møter Donald Trump i Det hvite hus i Washington. Foto: Stein J. Bjørge

Ingen grunn til å tvile på USAs forpliktelser. Forsvaret av Norge baserer seg på at vi skal holde ut til våre viktigste allierte, amerikanerne, kommer oss til unnsetning. Dette er grunnen til at det blant annet er ørmerket styrker og forhåndslagret store mengder amerikansk militært utstyr på norsk jord.

Hvorvidt denne unnsetningen utløses av Nato-paktens artikkel 5, eller av USA alene, er ikke avgjørende, så lenge vi kan stole på at hjelpen kommer. Det finnes ingen grunner til å tvile på USAs forpliktelser overfor Norge.

Senest ved det nylige norske statsbesøket i Washington DC ble det understreket at Norges og USAs felles allianseforpliktelser og interesser vis-à-vis Russland ligger fast.

Norge er i en særstilling. Nei, man kan ikke nødvendigvis stole på en amerikansk president som endrer budskap fra en dag til neste, og som har som strategi å fremstå uforutsigbar.

Likevel: Faktum er at president Donald Trump ikke på noe tidspunkt, hverken de siste 100 dager eller i løpet av sin første periode, har bidratt til å så tvil om amerikanske allianseforpliktelser til Norge. Merk også at Trump-administrasjonen aldri har sådd tvil om Svalbards status, selv om flere kommentatorer har ment at det ville skje.

Norge er i en særstilling: Vår strategiske plassering tett på Russlands atomarsenaler på Kolahalvøya skiller oss fra resten av Nato. I amerikanske øyne forsterkes denne særstillingen av at vi også står utenfor EU.

Det gir oss en anledning til å være en brobygger mellom Washington DC og Brussel. Nok en gang er småstaten Norge i posisjon til å bokse over sin vektklasse. Går vi inn i EU, vil vår mulige innflytelse svekkes hos begge parter.

Lite å tape. Så hva taper vi på å holde oss utenfor EU? Fra et sikkerhetspolitisk ståsted: lite.

EU er fortsatt langt unna å være en militær allianse med evne og vilje til å forsvare sine medlemsstater. De enkelte medlemsstatene har i de siste 20 årene heller inngått forpliktende forsvarssamarbeid utenfor EU.

EU har riktignok tatt viktige skritt for å øke samarbeidet innenfor europeisk forsvarsindustri. Men Norge har på dette området ikke noe nevneverdig å vinne eller tape på å bli medlem.

Et annet viktig skritt har vært å åpne for at medlemsstatene kan øke statsgjelden for å styrke sine forsvarsbudsjetter. Her har Norge (heldigvis) Statens pensjonsfond utland.

Vi bør stå utenfor nå. Ut over dette har erfaring vist at EØS-avtalen sikrer oss en god nok tilknytning til EU på de fleste områder. Se eksempelvis forsikringene om at Norge vil bli værende innenfor EUs tollmurer i en mulig handelskrig med USA.

Der hvor EØS-avtalen ikke er dekkende, har vi klart å fremforhandle avtaler utenom, slik som partnerskapsavtalen innen sikkerhet og forsvar som ble undertegnet i 2024.

For all del, det er åpenbart risiko forbundet med å stå utenfor EU. Det skjer for eksempel en rivende utvikling på samfunnssikkerhets- og beredskapsfeltet. Men i sum har jeg tvilt meg frem til at vi bør stå utenfor nå. Tungen på vektskålen er hensynet til Norges sikkerhet i en krevende tid.

Kort sagt

Mediekritikk

NRK, gi oss humorterapi!

Det blir stadig flere eldre, og nå hører vi at vi må klare oss lengre hjemme. Vi må ta i bruk alarmer, hjelpemidler, teknologi og så videre. Uunnngåelig nok blir vi enslige, og da vet vi hva det kan medføre: ensomhet.

Forleden hadde jeg en telefonsamtale med min søster på 92 (selv er jeg 87). Hun har ingen nær familie i byen der hun bor. Da jeg spurte om hvordan dagen var og hva hun fylte den med, var svaret: «Jeg har jo TV og ser på NRK.»

Men hva får vi eldre der som kan muntre oss opp? For å si det kort og brutalt: krig og elendighet servert om og om igjen gjennom dagen!

Kom det noe oppmuntrende, kom det noe hun kunne le av, glemme sine vonder? Nei!

Vi snakket litt om det og mintes da NRK hadde flotte TV-sendinger som «Husker du» med legendariske Odd Grythe eller «Du skal høre mye» med senjaveringen Tore Skoglund. Det var humorterapi!

Hva med å sette av en time midt på dagen og sende repri-ser av disse programmene? Dermed ville de hundrevis av eldre kunne minnes og «flire», og fylle litt av dagen med noe annet enn Trump, Gaza, Sudan, Ukraina, Kashmir, Pakistan og «nå må det rustes opp i Forsvaret og sørges for nok mat og vann i tilfelle krig!»

Så derfor er min oppfordring til NRK: Tenk også på de lytterne og seerne som sitter enslige og ensomme i sitt hjem og kun behersker NRK1. Hvorfor ikke sende noe oppmuntrende hver dag på et fast tidspunkt? Det kunne gitt litt livsgnist - kall det gjerne humorterapi.

Arvid Eliseussen

Harstad

◉ Arvid Eliseussen spiller i bandet Harstadkaran. Han etterlyser mer humor på NRK.

Foto: Privat

Kort sagt

Diplomati

Forhandle med voldens menn?

Tidligere Nato-ambassadør Kai Eide skriver i et debattinnlegg i Aftenposten at «Ukraina står i beste fall overfor skjebnesvangre forhandlinger. I verste fall en fortsatt krig».

Det er en vurdering som mangler verdien frihet. Slik jeg kjenner de fleste ukrainere, er deres vurdering den samme som motstandsmannen Gunnar Sønsteby: «Det er frihet eller døden.» Russland er ikke en misforstått stormakt, og president Vladimir Putin er ikke en kompromissvillig forhandler som mangler et nummer til sitt europeiske motstykke.

Russland anno 2025 er et autoritært voldsregime. En brutal mafiastat som har bygget sin makt på undertrykkelse hjemme og imperialistisk vold ute. Å kalle dette for en konflikt som kan «løses» ved forhandlingsbordet, er historieløst.

Det er verdt å minne om at det tok knapt noen døgn etter Russlands fullskala angrep på Ukraina før Kai Eide skrev om behovet for forhandlinger. Jeg skulle gjerne spurt Eide da, og spør ham gjerne nå: Ville han ha forhandlet bort deler av sitt eget land dersom fremmede styrker sto i Kirkenes, drepte sivile i Oslo og deporterte norske barn til russiske leirer?

Det som utspiller seg i Ukraina, er ikke et politisk spill. Det er en eksistensiell kamp mellom et fritt folk og et regime som ikke anerkjenner grenser, folk eller livets verdi. Å late som noe annet er ikke ansvarlig realpolitikk – det er moralsk unnfalleshhet.

Erfaringen fra både Georgia, Krim og Donbas er entydig: Hver gang man har «forhandlet», har det vært en pause før neste overfall. Hvor mange ganger skal vi gjenta denne syklusen? Jeg sier ikke at diplomati er uten verdi. Men diplomati er ikke å belønne den som krenker. Ukraina må vinne denne krigen, ikke bare for seg selv, men for alle mindre nasjoner.

Hvis vi tillater at Europas grenser tegnes med vold, vil det en dag gjelde oss. Enhver diplomatisk prosess må være på Ukrainas premisser, med frihet som mål.

Jørn Buo

Tidligere forsvarsattaché til Russland og Ukraina

Meninger Europa

Debatt

Guri Melby

Partileder og stortingsrepresentant, Venstre

Politisk feigt å si nei til ny folkeavstemning om EU

☛ Når verdensordenen forvitrer, må vi velge samarbeid fremfor isolasjon, skriver Venstre-leder Guri Melby. Bildet er tatt i anledning 30-årsdagen for Norges nei til EU 28. november i fjor. Foto: Olav Olsen

9. mai feires Europadagen over store deler av det europeiske kontinent.

På denne dagen i 1950 inviterte Frankrikes president alle de europeiske landene til å samarbeide politisk om kull- og stålproduksjon. I 1945 var det neppe mange europeere som så for seg at Tyskland og Frankrike bare fem år senere skulle starte noe som skulle gjøre kontinentet til det frieste, fredeligste og mest fremtidsrettede verden noen gang har sett.

Men slik ble det. Takket være modige politikere som våget å tenke nytt, ta store beslutninger og samarbeide med andre man tidligere hadde kjempet mot.

Et fundamentalt skifte. Mesteparten av min levetid har vært en fredens og frihetens gullalder i Europa. Dette er blant annet fordi USA siden andre verdenskrig har betalt og tatt ansvar for Europas militære sikkerhet.

Slik har vi vært sikret mot fiender utenfra, samtidig som EU har kunnet skape økonomisk vekst, legge grunnlag for kraftig utbyggede velferdsstater og garantere liberale, demokratiske rettigheter for en halv milliard mennesker.

At USA ikke lenger ser seg tjent med å ta ansvar for Europas sikkerhet, er et fundamentalt skifte. Ringvirkningene gjenstår å se, men dette kan slås fast:

Freden og friheten i Europa kan ikke lenger tas for gitt.

Det siste halve tiåret har vi opplevd en global pandemi, det har brutt ut krig i Europa og Donald Trump er igjen blitt president i USA. I løpet av disse årene har alle de nordiske landene – unntatt Norge – gjort store, strategiske endringer i utenrikspolitikken.

☛ Sverige og Finland la 100 år med nøytralitet bak seg og startet prosessen med å melde seg inn i Nato noen uker etter at Russland angrep Ukraina.

☛ Danmark har gjennomført en folkeavstemning der et stort flertall sa ja til å slutte seg til EU's forsvarspolitiske samarbeid.

☛ Og på Island, som i alle år har stått sammen med Norge i EØS-avtalen, skal den nyvalgte regjeringen om kort tid lyse ut folkeavstemning om fullt EU-medlemskap.

Norge er visst det eneste landet hvor man tror at de siste 30 årenes politikk, fortsatt er den beste – selv om «alt annet» er endret.

Kan ikke stå stille når alt flyter. Svarene på hvordan Norge bør posisjonere seg i en ny verden, er ikke de samme i dag som på 1990-tallet. Å klamme seg til en EU-beslutning som ble tatt for en generasjon siden, gir ikke mening.

Også de under 50 år må få være med og bestemme hvor vi hører til og hvem vi skal være på lag med. Det betyr en folkeav-

stemning om norsk EU-medlemskap.

Norge er et lite land. Vi er avhengig av at demokratiet forsvares, at økonomien er stabil og at vi har sikkerhetspolitiske garantier. Derfor er høstens valg et veiskille, ikke kun for hjemlig politikk, men for frihet, trygghet og om vår plass i verden.

Vil vi være en del av det liberale demokratiets fremste forsvarer, eller vil vi bli en brikke i et farlig stormaktspill?

La fortidens løsninger bli i fortiden. I en så urolig verden er det politisk feigt og mangel på ledelse å si nei til en ny folkeavstemning om EU de neste fire årene, slik partilederne i Arbeiderpartiet og Høyre gjør.

Når usikkerheten øker, må politikere vise lederskap. Når verdensordenen forvitrer, må vi velge samarbeid fremfor isolasjon. Når autoritære krefter styrker seg, må vi forsvare demokratiet. Tiden vi lever, gir oss nye spørsmål. Da trenger vi en generasjon ledere som ikke henger seg opp i fortidens løsninger.

Norges fremtid er i Europa. Europas fremtid er et stadig sterkere EU.

Det er lett å tro at det er tryggest å stå stille. Men å stå alene, er et sjansespill. EU vil i all overskuelig fremtid vil være det politiske fellesskapet hvor vi kan føle oss mest hjemme. Derfor er det på høy tid med en ny folkeavstemning.